Bukvar Evropskih Vrednosti

UVODNE NAPOMENE

Građani Srbije u najvećem broju su se opredelili za ulazak naše zemlje u Evropsku uniju - preko **45** % bi odmah podržalo naše puno učlanjenje. Ali samo mali broj naših građana, između 5 % i 7 %, smatra da su o Evropskoj uniji i našem procesu integracije dobro obavešteni i da bi nadležne institucije morale uložiti mnogo veće napore kako bi se taj proces ubrzao. Nevladin sektor u Srbiji sve više se angažuje u pripremi građana za evropsku integraciju.

Brošura koja je pred vama deo je projekta **Promovisanje evropskih vrednosti- i mi smo deo Evrope**

Ciljevi ovog projekta jesu informisanje građana o bitnim aspektima Evropske unije i promovisanje Evropskih vrednosti u Srbiji. Projekat treba da doprinese boljem razumevanju građana najbitnijih aspekata EU, problema vezanih za integraciju i proces tranzicije Srbije, smanjivanju broja evroskeptika i predrasuda vezanih za EU, kao i povećanju nivoa znanja mladih o EU, pogotovo u manjim gradovima, a samim tim i njihovog učešća u promovisanju EU u Srbiji.

Projekat realizuje Koalicija za Transparentnost Juga Srbije (KTJS) uz pomoć Grada Vranja

I. MOJ GRAD U EVROPI

1. Šta je Evropska unija ?

Evropska unija je mnogo više od ekonomske i trgovinske zajednice, nastale kao rezultat procesa saradnje i integracije koji je započeo 1951. godine između šest zemalja (Belgije, Francuske, Nemačke, Italije, Luksemburga i Holandije). Pošto je stekla međunarodni ugled, ona je i sila koja teži stabilnosti i kontinuitetu u svetu koji se menja. Iznad svega, to je zajednica posvećena demokratiji, miru i prosperitetu. Stvorena je iz pepela Drugog svetskog rata, kada je razorena Evropa težila da ponovo izgradi svoju ekonomiju i spreči buduće ratove.
Pojam "Evropska unija" uveden je Ugovorom o Evropskoj uniji iz Mastrihta (1993. godine). EU predstavlja jedinstven institucionalni okvir koji čine tzv. tri stuba - prvi stub Evropske unije obuhvata tri zajednice: Evropsku zajednicu za ugalj i čelik, Evropsku ekonomsku zajednicu i Evropsku zajednicu za atomsku energiju; drugi stub čini zajednička spoljna i bezbednosna politika, a treći saradnja policije i pravosuđa u oblasti krivičnih dela.

2. Koje su zemlje članice EU?

Danas Evropsku uniju čini 28 članica (zemlje su poređane po redosledu prijema):
**Belgija, Francuska, Nemačka, Italija, Luksemburg, Holandija,
Danska, Irska, Ujedinjeno Kraljevstvo, Grčka, Španija, Portugalija,
Austrija, Finska, Švedska, Litvanija, Letonija, Estonija, Malta, Kipar,
Češka Republika, Mađarska, Slovačka, Poljska,
Slovenija, Bugarska, Rumunija i Hrvatska.**

3. Osnovni ciljevi Evropske unije?

Osnovni ciljevi EU jesu: podrška privrednom i društvenom razvoju, potvrđivanje vlastitog identiteta na međunarodnoj sceni vođenjem zajedničke spoljne i bezbednosne politike (i postepeno stvaranje zajedničke odbrambene politike), zaštita prava i interesa državljana država članica uvođenjem državljanstva EU, očuvanje i dalji razvoj EU kao prostora slobode, bezbednosti i pravde, na kome

je slobodno kretanje lica obezbeđeno uz paralelno usvajanje odgovarajućih mera iz oblasti kontrole spoljnih granica, azila, migracija, borbe protiv organizovanog kriminala i očuvanje tekovina Zajednice.

4. Koreni Evropskih zajednica (Evropske unije); otkud uopšte ideja da se ujedine sve evropske države?

Ideje o ujedinjenoj Evropi javljale su se u različitim oblicima tokom istorije. Sukobi i tragedije evropskih država u Prvom i Drugom svetskom ratu podstakli su mnoge diplomate i političare s početka 20. veka na razmišljanje i traženje rešenja za ujedinjenje država na evropskom kontinentu, koje bi doprinelo miru i blagostanju evropskih naroda. Francuski ministar spoljnih poslova Robert Šuman je 9. maja 1950. godine izložio ambiciozan plan da se vitalne industrije uglja i čelika Francuske i Savezne Republike Nemačke udruže u organizaciju otvorenu svim evropskim demokratijama. Cilj tog plana je bio da se pomire evropske zemlje koje su prethodno bile u ratu i da se omogući eventualna evropska federacija šest zemalja - Belgija, Savezna Republika Nemačka, Francuska, Luksemburg, Italija i Holandija - potpisalo je 1951. godine u Parizu ugovor kojim je osnovana prva od tri evropske zajednice - Evropska zajednica za ugalj i čelik. Podstaknut posleratnim bumom obnove, ovaj potez je bio tako uspešan da je u prvih pet godina trgovina ugljem i čelikom porasla za 129%. Ovaj uspeh naveo je šest zemalja članica da isti princip primene na celokupnu privredu. Pregovori su bili krunisani potpisivanjem dva ugovora u Rimu 1957. godine, kojima su stvoreni Evropska ekonomska zajednica (EEZ) i Evropska zajednica za atomsku energiju (EUROATOM), za pospešivanje upotrebe nuklearne energije u miroljubive svrhe u Evropi. Neposredni ciljevi rimskih ugovora bili su stvaranje carinske unije, ukidanje kvota i ostalih ograničenja trgovine između zemalja članica i slobodno kretanje ljudi, usluga i kapitala.

II. FUNKCIONISANJE EVROPSKE UNIJE

5. Ako neka država članica deluje suprotno interesima EU, koje su posledice?

Ukoliko neka država članica deluje suprotno interesima EU na područjima definisanim ugovorima u sklopu pravnih tekovina Zajednice, protiv države članice koja je prekršila neku od pravnih odredbi iz navedenih ugovora može se pokrenuti postupak pred Evropskim sudom pravde. Takav postupak mogu pokrenuti države članice, institucije EU, kao i pravna i fizička lica. Ako Evropski sud pravde utvrdi da je država članica počinila prekršaj, od nje se traži da preduzme mere koje će osigurati ispunjenje obaveze preuzete ugovorom. Ukoliko država ne postupi prema presudi koja je protiv nje doneta, postoji mogućnost donošenja druge presude Evropskog suda pravde, kojom se članici može naložiti plaćanje novčane kazne u paušalnom iznosu ili joj se može izreći neka druga kaznena mera. Ukoliko Savet Evropske unije ustanovi da je neka država članica počinila tešku i trajnu povredu nekih od temeljnih načela Unije (slobode, demokratije, poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda i vladavine prava), on može odlučiti da privremeno obustavi prava te države, a koja proizlaze iz osnivačkih ugovora, uključujući i glasačka prava predstavnika vlade te države u Savetu Evropske unije.

6. Da li u Evropskoj uniji važe ista pravila za sve zemlje članice?

U Evropskoj uniji, odnosno njenim državama članicama, važe ista pravila koja su zajednički utvrđena "na različitosti" Unije po područjima (npr. poljoprivreda, monetarna unija, carinska politika, zaštita okoline i dr.). Naime, sve države članice učestvuju u donošenju propisa i odluka Unije, koji se primenjuju na čitavoj teritoriji EU. Postoji, međutim, mogućnost da države članice ne učestvuju u manjem broju politika Unije, kao što je to slučaj s monetarnom unijom u kojoj ne učestvuju Danska, Švedska i Velika Britanija. Kada države članice odluče da ne participiraju u određenim odlukama ili delovima politika Evropske unije, one tada nisu dužne da postupaju po njima, pri čemu se pozivaju na princip "fleksi-

bilnosti" (postepene integracije). Ovaj princip omogućava državama članicama koje nisu spremne, ili nisu trenutno zainteresovane, za produbljivanje saradnje u određenoj oblasti, da odaberu mogućnost da u tome ne učestvuju. Ipak, postoje i ograničenja kod prava pozivanja na princip fleksibilnosti - ono se koristi samo u oblastima koje su izričito navedene u Ugovoru, što znači da je tačno precizirano u kojim slučajevima, u koliko država, u kojim oblastima i pod kojim uslovima se ono koristi.

7. Kada će se izjednačiti standardi u svim državama članicama EU?

Unapređenje radnih i životnih uslova u državama članicama jedan je od osnovnih ciljeva Unije. Uprkos tome, teško je predvideti kada i da li će se u potpunosti izjednačiti životni standardi u svim državama članicama EU, posebno ako se uzme u obzir nedavno proširenje Evropske unije na države Srednje i Istočne Evrope, uključujući i naredno širenje EU, koje većinom imaju niže pokazatelje životnog standarda od proseka Evropske unije.

8. Kako EU pomaže ekonomski razvoj država nečlanica?

Evropska unija usvaja i sprovodi višegodišnje programe pomoći kojima pomaže privrednom oporavku i razvoju neke države. Ti programi pomoći sprovode se u skladu s ciljevima EU, a u sklopu politika saradnje između EU i pojedine države ili grupe država. Najčešće je reč o programima tehničke i finansijske pomoći, koji imaju višestruku namenu (npr. privredni razvoj, strukturno prilagođavanje ekonomije, izgradnja institucija, humanitarna pomoć i dr.). Osim višegodišnjih programa pomoći (programi Komisije EU), Evropska unija omogućava državama, u skladu sa prioritetima politike saradnje EU, da preko zajmova

Evropske investicione banke, finansijske institucije EU, one dođu do povoljnih zajmova ili kredita za kapitalna ulaganja namenjena razvoju i integraciji u EU. Pomoć EU namenjena zemljama Zapadnog Balkana (Albanija, BiH, Makedonija, Srbija i Crna Gora) ostvaruje se u okviru programa CARDS (skraćenica za: Pomoć Zajednice za rekonstrukciju, razvoj i stabilizaciju), ali i preko Evropske investicione banke povoljnim kreditima za kapitalne projekte. Svrha ovog programa je pružanje pomoći i podrške pomenutim zemljama u Procesu stabilizacije i pridruživanja, što podrazumeva ekonomsku obnovu, demokratsku stabilizaciju, modernizaciju državne uprave, pomirenje i povratak izbeglih i raseljenih lica i unapređenje regionalne saradnje.

9. Koja je, prema krivičnom zakonu EU, najviša kazna koju okrivljeni može dobiti?

Evropska unija nema jedinstven krivični zakon, a odgovor na pitanje koja je najviša kazna u državama članicama koja se može izreći okrivljenom zavisi od zakona svake od njih. Važno je napomenuti da smrtna kazna nije predviđena u zakonima zemalja članica Unije, ali i da je veći broj država članica zadržao kaznu doživotnog zatvora, iako se ona u praksi retko izriče.

III. PROŠIRENJE EVROPSKE UNIJE

10. Šta je proširenje EU?

Proširenje Evropske unije izraz je koji se koristi za proces primanja novih članica u punopravno članstvo.

11. Koji su uslovi za ulazak u Europsku uniju?

Svaka evropska država koja poštuje načela slobode, demokratije, ljudska prava i temeljne slobode, kao i vladavinu prava, može zatražiti članstvo u Uniji. Uslovi za članstvo u Evropskoj uniji jesu sledeći:
(1) stabilnost institucija države kandidata, koje osiguravaju demokratiju, pravnu državu i poštovanje ljudskih prava i manjina,
(2) postojanje delotvorne tržišne privrede u državi kandidatu,
(3) sposobnost države kandidata da izdrži tržišnu konkurenciju u Uniji,
(4) sposobnost preuzimanja obaveza koje proizlaze iz članstva, uključujući sprovođenje ciljeva političke, ekonomske i monetarne unije.
Navedeni uslovi su poznati pod nazivom "Kriterijumi iz Kopenhagena", jer su usvojeni na sastanku Evropskog saveta u Kopenhagenu 1993. Osim ovih opštih uslova, temeljni uslovi članstva u Uniji jesu usvajanje i primena propisa EU, odnosno pravnih tekovina Zajednice.

IV. EVRO

12. Da li Srbija ulaskom u EU mora da prihvati jedinstvenu valutu - evro?

Jedan od uslova za članstvo u Evropskoj uniji jeste i sposobnost države kandidata da sledi ciljeve Ekonomske i monetarne unije (EMU), tj. da se obaveže da će prihvatiti zajedničku valutu - evro. Ekonomska i monetarna unija je zajednica koja usmerava države članice EU da usklade ekonomsku i monetarnu politiku (da bi se osigurala stabilnost cena i javnih finansija) i usvoje evro kao zajedničku valutu. Predviđen je vremenski okvir u kojem bi sve države članice EU trebalo da prihvate zajedničku valutu. Evro je od 1. januara 1999. godine prihvatilo 11 zemalja članica, a nešto kasnije i Grčka. Danska, Švedska i Velika Britanija iskoristile su pravo da ne pristupe "evrozoni", prema Ugovoru iz Mastrihta, ali se u tim zemljama vodi kampanja da se to u dogledno vreme učini. Kada je reč o Srbiji, posle ulaska u Evropsku uniju, a pre uvođenja evra, značajno je da ona pokaže da zadovoljava ekonomske i druge uslove za učešće u Ekonomskoj i monetarnoj uniji, što je opet preduslov za uvođenja evra.

13. Koje kriterijume Srbija treba da ispuni da bi kao nacionalnu valutu mogla koristiti euro?

Osim kriterijuma za punopravno članstvo u Evropskoj uniji, Srbija treba da udovolji i kriterijumima konvergencije, a to su:
(1) visok stepen stabilnosti cena - stopa inflacije ne sme biti viša od 1,5 odsto u odnosu na stopu inflacije u prve tri zemlje s najstabilnijim cenama;
(2) smanjenje prekomernog javnog duga (do 60 odsto bruto nacionalnog proizvoda) i budžetskog deficita (do 3 odsto bruto nacionalnog proizvoda);
(3) postizanje stabilnih finansijskih tokova;
(4) prosečne nominalne dugoročne kamatne stope ne smeju biti više od 2 odsto u odnosu na kamatne stope triju zemalja Unije s najnižom stopom inflacije;
(5) održavanje nivoa deviznog kursa u okviru dozvoljene stope odstupanja unutar donje i gornje granice kursa (fluktuacije) u periodu od najmanje dve godine pre pristupanja EMU.

4. Dok čekamo prijem u EU, možemo li dinar zameniti Evrom?

Dinar kao nacionalna valuta i službeno sredstvo plaćanja u Srbiji teorijski bi se mogao zameniti drugom valutom. Neke su države u svetu to učinile, mada je reč samo o političkoj odluci koju EU "toleriše". Odluka o zameni nacionalne valute drugom valutom izuzetno je ozbiljna odluka za jednu zemlju, koja za sobom povlači niz posledica za njen privredni i monetarni sistem, posebno ako nije ispunila pomenute kriterijume konvergencije.

V. INSTITUCIJE EU

Evropa

Sveukupno, blizu 500 miliona ljudi živi na prostoru Unije. Vlade zemalja članica održavaju redovne sastanke na svim nivoima da bi organizavale i uredile evropsku porodicu naroda. To se može postići samo politikom kompromisa,uzajamnog uvažavanja i tolerancijom. Nijedna zemlja niti vlada Evropske unije ne mogu biti tretirane drugačije od ostalih u smislu prava i obaveza, ali svakako postoje razlike u pogledu veličine, snage i uticaja. Tela i institucije Evropske unije, ali i same zemlje članice, obezbeđuju da se svi pridržavaju "pravila evropske igre", da se izbegnu diskriminacija i nejednakost, uvažavaju razlike i poštuju zakoni.

a) ZAJEDNIČKO UPRAVLJANJE

Evropski Savet

Evropski savet prema Ugovoru o EU (1992) "daje smernice potrebne za razvoj EU i određuje opšte političke ciljeve EU". Evropski savet u pravnom smislu nije telo EU, već skup na najvišem nivou predstavnika država članica (samit EU). Nastao je kroz dugogodišnju praksu međudržavnog dogovaranja, a prvi put je zvanično pomenut u tzv. Jedinstvenom evropskom aktu 1986. godine (dopuna Ugovora iz Rima 1957) i omogućava stvaranje zajedničkog tržišta, jača ulogu Evropskog parlamenta i unapređuje postupak odlučivanja unutar Saveta ministara EU (uvedeno je pravilo odlučivanja kvalifikovanom većinom). Uvode se i nove oblasti saradnje a stvoreni su i temelji saradnje zemalja članica u oblasti spoljne politike. Predsednici država ili vlada zemalja članica EU sastaju se najmanje dva puta godišnje kako bi razmotrili sva ključna pitanja značajna za EU. Zaključci sa ovakvih sastanaka objavljuju se u vidu saopštenja i imaju ulogu smernica za rad institucija EU.

b) ZAJEDNIČKO OSMIŠLJAVANJE I PRIMENA ZAKONA
Evropska komisija

Evropska komisija radi najveći deo svakodnevnog posla u Uniji. Daje predloge odluka i "evropskih zakona", koje predstavlja Savetu Evropske unije, sprovodi ih i nadzire na čitavoj teritoriji EU. Sprovodi osnivačke ugovore EU i obezbeđuje ostvarivanje interesa EU. Ona je najvažnija izvršna institucija EU.

c) ZAJEDNIČKO DONOŠENJE ODLUKA
Savet Evropske unije - Savet ministara

Savet EU je najvažnije telo EU, koje ima zakonodavne i izvršne nadležnosti. Čine ga ministri spoljnih poslova ili drugi ministri zemalja članica, u zavisnosti od toga koja je oblast na dnevnom redu, koji donose odluke radi ostvarivanja ciljeva postavljenih Ugovorom o osnivanju EU, donose propise, usaglašavaju ekonomske politike i dr. Odluke se donose jednoglasno ili kvalifikovanom većinom (glas države je određen brojem njenih stanovnika - za izglasavanje neke odluke potrebna su najmanje 62 glasa od ukupno 87 glasova u Savetu). Sastanci Saveta održavaju se jednom mesečno, ali se po potrebi mogu sazvati i vanredno. Povremeno se organizuju i neformalni sastanci ministara EU na kojima se ne donose odluke - nazivaju se "Gimnik", po nemačkom dvorcu u kome je održan prvi ovakav sastanak 1974. godine. Najvažnije odluke se donose na sastancima ministara spoljnih poslova (Savet za opšte poslove) i ministara za ekonomiju i finansije (EKOFIN).

d) ZAJEDNIČKO OBLIKOVANJE POLITIKE

Evropski parlament

Građani zemalja članica mogu direktno uticati na politiku Evropske unije, baš kao i u svojim sopstvenim zemljama, biranjem članova Evropskog parlamenta. Građani neposredno biraju članove na pet godina. Uloga Evropskog parlamenta poslednjih godina postala je veoma značajna. Od 1993. moguće je čak odbaciti zakonske predloge u oblastima kao što su kultura, obrazovanje, zdravstvo, zaštita potrošača, zaštita istraživanja i zaštita životne sredine. On učestvuje u donošenju propisa putem saodlučivanja sa Savetom EU, imenovanju i razrešenju članova Komisije EU, u donošenju godišnjeg budžeta i vrši nadzor u njegovoj primeni. Prema tome, to je predstavničko telo blizu 500 miliona stanovnika EU. Trenutno ima 766 poslanika. Poslanici se u Evropskom parlamentu grupišu u zavisnosti od programske ili ideološke bliskosti, a ne prema nacionalnoj pripadnosti. Sedište Evropskog parlamenta je u Strazburu (Francuska), iako se sve veći broj (vanrednih) zasedanja održava u Briselu.

e) ZAJEDNIČKO SPROVOĐENJE PRAVDE
Sud Pravde evropskih zajednica

Sud Pravde evropskih zajednica osigurava da se svako povinuje evropskim zakonima. To je jedini ovlašćeni tumač odredaba osnivačkih ugovora EU. On odlučuje o slučajevima koje podnose države članice, institucije EU, kao i pravna i fizička lica. Ima 27 sudija i 8 opštih pravobranilaca (generalnih advokata). Sedište mu je u Luksemburgu.

f) ZAJEDNIČKI ŽIVOT
Unutrašnje tržište

Ljudi koji jedni druge dobro poznaju mogu bolje da žive zajedno. Građani Evrope mogu putovati, živeti, učiti i raditi bilo gde u Evropskoj uniji. Ovo je naročito značajno za mlade ljude, istraživače, naučnike, eksperte... Svako ima šansu da se prijavi ili potraži posao u bilo kojoj zemlji Evropske unije. Kvalifikacije za posao i diplome stečene u jednoj zemlji priznaju se i u drugim zemljama EU. Svake godine desetine hiljada mladih tokom svojih studija i obuke učestvuje u programima razmene pod pokroviteljstvom Evropske unije. Putovanje i kupovina su takođe postali jednostavniji za građane Unije. Od početka 2003. završeno je formiranje evropskog unutrašnjeg tržišta. Granične kontrole su sada stvar prošlosti i provere mogu biti izvršene samo u izuzetnim slučajevima, mada sve zemlje članice EU nisu uključene u tzv. "Šengenski sistem" (V. Britanija i Irska), kojim su dogovoreni postepeno ukidanje unutrašnjih graničnih kontrola i uvođenje slobode kretanja za sva fizička lica zemalja potpisnica Šengenskog sporazuma (1985. godine u Luksemburgu). Zahvaljujući Carinskoj uniji, koja je bila glavno ekonomsko uporište Ugovora o osnivanju Evropske ekonomske zajednice iz 1957. godine (Rim), na prostoru Evropske unije svako može u bilo kojoj zemlji kupiti robu za ličnu upotrebu i vratiti je u svoju zemlju bez dodatnih taksa.

g) ZAJEDNIČKO SREDSTVO PLAĆANJA
Evro

Danas u različitim zemljama EU ne moramo da plaćamo koristeći različite valute. Od 2002. godine nacionalne valute prepuštene su numizmatičarima. Najvažnija komponenta monetarne unije je evro - valuta koja je važeća u skoro svim zemljama članicama Evropske unije. Mada je bilo mnogo skeptika, jedinstvena evropska valuta uspešno funkcioniše i jača u poređenju s valutama konkurentnih ekonomija. Evropska centralna banka sa sedištem u Frankfurtu obezbeđuje da evropska valuta ostane čvrsta i stabilna, posebno u odnosu na američki dolar.

h) ZAJEDNIČKO UČENJE
Programi za mlade

Danas ima 60 miliona mladih koji idu u različite škole u zemljama Evropske unije, 10 miliona studenata i 7 miliona onih koji uče trgovinu. Evropska unija nudi mladima mnogo prilika da upoznaju druge zemlje tokom školovanja, studija ili obuke. Postoje dva programa koja podržavaju obrazovanje: "Socrates" i "Leonardo da Vinci". "Socrates" je namenjen školskom i univerzitetskom obrazovanju, dok "Leonardo da Vinci" pokriva sve razmene i programe usavršavanja i obuke. U okviru programa "Socrates" funkcioniše i program "Erazmus" - akcioni program Evropske zajednice za razmenu studenata, koji profesorima i studentima omogućava veću slobodu izbora mesta studiranja i programa studija, a kojim se sufinansira saradnja visokoškolskih ustanova EU. Upravo u okviru ovog programa insistira se na unifikaciji evropskog visokog školstva, jasnoći nastavnih programa i uzajamnom priznavanju studija. Zemljama Zapadnog Balkana, uključujući i Srbiju, namenjen je program "Tempus", za sprovođenje reformi u okviru sistema visokog obrazovanja i kao deo opšteg programa pomoći EU privrednom i društvenom restrukturiranju ovih zemalja. Naša zemlja učestvuje u ovom programu od decembra 2002. godine, a takođe i u programu "Copernicus" koji predstavlja okvirni program EU za naučna istraživanja i tehnološki razvoj.

i) PRAVILA ŽIVOTA U EU
Ustav Evropske unije

Evropska konvencija sastavljena od 105 predstavnika (od kojih su 72 bili direktno izabrani članovi nacionalnih parlamenata ili Evropskog parlamenta) pripremila je i usvojila evropski ustav kroz transparentan, demokratski proces. Ipak, da bi ustav postao pravosnažan, on mora da bude ratifikovan u nacionalnim skupštinama svih 28 zemalja članica Unije (tela koja su na sličan način bila izabrana opštim pravom glasa ili referendumom). Postupak pripreme predloga ustavne reforme EU pokrenut je u belgijskom gradu Lakenu krajem 2001. godine kada je odlučeno da se sazove Konvent o budućnosti Evrope. Konvent je nastojao da, na osnovu dosadašnjih pozitivnih iskustava i u skladu sa očekivanjima građana, predloži nov, moderan ustav koji bi obezbedio viši stepen demokratičnosti, transparentnosti i efikasnosti u radu EU. Usvajanjem Predloga ugovora o evropskom ustavu u junu 2003. godine završen je rad Konventa, a Predlog je prosleđen državama članicama na razmatranje i dodatno usaglašavanje u okviru

Međuvladine konferencije.
Čemu Ustav EU kada moja zemlja već ima Ustav?

Evropski ustav ne zamenjuje ustave koji već postoje u većini evropskih zemalja. On postoji istovremeno sa ovim ustavima, koji imaju svoje nacionalne specifičnosti, i ima svoje sopstveno opravdanje i autonomiju. Evropski ustav definiše uslove u kojima je Evropska unija sposobna da deluje. Evropa takođe ima svoj različiti institucionalni sistem (Evropska komisija, Evropski parlament, Savet ministara, Evropski savet, Sud pravde evropskih zajednica, itd.). Evropski ustav će se primenjivati na čitavu Evropsku uniju, što je rezultat upravo zajedničkog rada, dobrovoljnosti i odluke zemalja članica.

Šta sadrži Ustav EU?

Evropski ustav podeljen je u 4 dela. Prvi deo definiše Evropsku uniju, njene vrednosti, ciljeve, nadležnosti, procedure odlučivanja i njene institucije. Drugi deo sadrži "Povelju o osnovnim pravima". Treći opisuje politike i funkcionisanje Evropske unije, dok četvrti deo sadrži završne odredbe, uključujući procedure za njegovo usvajanje i reviziju.

Evropsko državljanstvo ili pravo građanstva Unije

"Svaki državljanin zemlje članice postaje državljanin Unije".
Ovo državljanstvo je dopuna nacionalnom državljanstvu, ne zamenjuje nacionalno državljanstvo i podrazumeva dodatna prava: pravo na slobodno kretanje i život na teritoriji Unije, pravo glasa i prijavljivanje za izbore za Evropski parlament i lokalne izbore, diplomatsku i konzularnu zaštitu u trećim zemljama, pravo na Žalbu Evropskom parlamentu, na prijavu evropskom ombudsmanu (narodni advokat ili zastupnik koji prima žalbe građana EU u slučajevima kada su im institucije EU povredile ili ugrozile određena prava) i pravo na oslovljavanje institucija i savetodavnih tela Unije na bio kom od ustavnih jezika EU, kao i na dobijanje odgovora na tom istom jeziku. Državljanstvo EU ili pravo građanstva Unije nije državljanstvo u smislu u kome ovu instituciju poznaje klasična teorija države i prava.

j) PROCEDURA ZA PRIJEM U ČLANSTVO EVROPSKE UNIJE?

Trnovit put

Da bi neka država postala punopravna članica Evropske unije, prvo mora Savetu EU da podnese molbu za članstvo, koju prati zahtev za ocenom usklađenosti u odnosu na "Kriterijume iz Kopenhagena" (tj. usklađenosti u smislu udovoljavanja te države političkim, privrednim i pravnim kriterijumima Evropske unije).
Molbi za punopravno članstvo obično prethode sklapanje i sprovođenje ugovora o pridruživanju, kao pripremna faza. Nakon toga Savet EU traži mišljenje Evropske komisije o molbi za članstvo, koje može biti pozitivno ili negativno.
To mišljenje po svojoj prirodi nije obavezujuće. Na osnovu usvojenog pozitivnog mišljenja o molbi za članstvo, Komisija daje predlog Savetu EU da sa konkretnom državom započne pregovore o punopravnom članstvu. Pre započinjanja pregovora između EU i zemlje kandidata sprovodi se "screening", tj. postupak, unutar zakonodavstva zemlje kandidata, kojim se utvrđuju oblasti koje treba prilagoditi zakonodavstvu Unije, odnosno do koje mere je potrebno

prilagođavanje. "Screening" zajedno sprovode država kandidat za članstvo i Evropska komisija. Savet donosi odluku o početku pregovora prostom većinom. Odluka o početku pregovora vezana je uz zaključke Međuvladine konferencije - vlada zemalja članica Unije, koja se održava svake četiri godine i na kojoj se razmatraju najvažnija strateška pitanja u Uniji, uključujući i njeno proširenje. Kad Konferencija zaključi da je određena zemlja, koja je podnela molbu, spremna da joj se prizna status kandidata za članstvo, odnosno da se sa njom mogu otpočeti pregovori o pristupanju, oni se pokreću u roku od 6 meseci od završetka Međuvladine konferencije. Pregovore vodi Predsedništvo EU (koje se menja svakih šest meseci) u ime država članica, a u saradnji s Evropskom komisijom. Kada se završe pregovori, izrađuje se Nacrt ugovora o pristupanju između EU i države kandidata, koji moraju odobriti Savet Evropske unije i Evropski parlament. Nakon toga sledi potpisivanje Ugovora. Da bi on stupio na snagu, potrebna je ratifikacija država članica EU i zemlje kandidata. Zavisno od ustavnopravnog uređenja države kandidata, u toj se zemlji može sprovesti i referendum kao jedan od instrumenata ratifikacije. Posle procesa ratifikacije Ugovora o pristupanju i odgovarajuće ceremonije prijema, država kandidat postaje punopravna članica EU.

VI. SARADNJA SRBIJE I EVROPSKE UNIJE - dokle smo stigli!

a) Proces stabilizacije i pridruživanja

Proces stabilizacije i pridruživanja naziv je celovitog strateškog pristupa EU zemalja Zapadnog Balkana, koji je započet u maju 1999. godine. On podrazumeva čitav niz aktivnosti i odnosa između zainteresovanih država Zapadnog Balkana i EU, odnosno Srbije i EU, kao i uspostavljanje ugovornih odnosa između države potpisnice i EU u oblastima trgovine, carina, pomoći namenjene unapređenju administrativnih kapaciteta, itd. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju predstavlja glavni instrument Procesa stabilizacije i pridruživanja. Sporazumi su prilagođeni okolnostima u određenoj državi, a vremenski okvir za potpisivanje ugovora zavisi od trenutka kada su pregovori započeti i njihovog trajanja, odnosno od dinamike ispunjavanja postavljenih uslova. Novina u odnosu na ugovorne veze koje je EU imala sa državama Centralne i Istočne Evrope jeste u naglasku na stabilizaciji, kako bi se smanjila politička nestabilnost koja je bila odlika ovog regiona u poslednjih deset i više godina. U okviru Procesa insistira se na međusobnoj, regionalnoj saradnji zemalja koje žele da se pridruže EU. EU trenutno pruža finansijsku pomoć našoj zemlji u okviru ovog procesa, kroz program CARDS koji se najvećim delom realizuje preko Evropske agencije za rekonstrukciju i njenog operativnog centra u Beogradu. Određenim programima pomoći (Kancelarija za carinsku i fiskalnu pomoć - CAFAO; "Tempus") rukovodi se centralizovano iz sedišta Komisije u Briselu preko kancelarija na terenu.

b) Studija o izvodljivosti

U okviru Procesa stabilizacije i pridruživanja, Evropska komisija izrađuje tzv. Studiju o izvodljivosti, odnosno dokument koji izražava procenu spremnosti određene države Zapadnog Balkana da započne pregovore o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju. Na osnovu zaključaka Studije koje podnosi Komisija EU, Savet EU donosi odluku o započinjanju pregovora. Problemi u harmonizaciji zajedničkog tržišta i ispunjavanju međunarodnih obaveza Srbije doveli su do odlaganja izrade Studije o izvodljivosti.

c) Evropsko partnerstvo

U skladu sa odlukom Samita EU u Solunu iz juna 2003. godine, Srbiji je u aprilu 2004. ponuđen Predlog evropskog partnerstva. Ovaj dokument, koji je Savet ministara EU usvojio u junu 2004, preuzet je iz politike proširenja Unije i sličan je mehanizmima primenjenim prema zemljama Centralne i Istočne Evrope u procesu njihovog pridruživanja Uniji. Evropsko partnerstvo definiše kratkoročne, srednjoročne i dugoročne prioritete u procesu reformi u svim oblastima političkog i ekonomskog sistema zemlje, koje je neophodno izvršiti kako bi se zemlja postepeno približila standardima neophodnim za članstvo u Evropskoj uniji.

d) Na koji način i u kojim oblastima sarađujemo

Saradnju između Srbije i EU možemo posmatrati u više oblika: kao političke kontakte i dijalog na najvišem nivou (institucionalna saradnja), kao saradnju u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova (policijska, pravna, ekspertska), u domenu trgovine, ekonomije i tehničke saradnje, kao finansijsku podršku EU i paralelnu saradnju u nizu sektora poput obrazovanja, nauke i tehnologije. Praktično posmatrano, saradnja obuhvata široku lepezu oblasti od zajedničkog interesa, međutim zbog činjenice da naša zemlja još uvek nije pridružena članica EU, u nekim sferama saradnja je nedovoljna ili na nižem nivou.

Posebno značajno za saradnju sa EU je učešće mladih, a najčešće u formi razmene studenata, za potrebe univerzitetskog obrazovanja i usavršavanja, uspostavljanja komunikacije sa mladima Evrope preko brojnih nevladinih organizacija i asocijacija i sticanja znanja o evropskim vrednostima.

e) Finansijska pomoć i podrška EU našoj zemlji kao i Predstavljanje EU u SRBIJI

Osnovni ciljevi pomoći i podrške EU našoj zemlji sastoje se u podsticanju procesa demokratskih promena i reformi, podršci tranziciji ka punoj demokratiji i tržišnoj privredi, pomoći u postizanju etničkog pomirenja, povratka izbeglica i raseljenih lica njihovim kućama, humanitarnoj podršci ugroženom stanovništvu i približavanju naše zemlje standardima i načelima EU, a sve sa krajnjim ciljem da se Srbija pripremi za što brže učlanjenje u Evropsku uniju.
Kako se realizuju pomoći podrška Srbiji - Delegacija Komisije EU, Agencija za rekonstrukciju i ECHO (humanitarna pomoć)
Delegacija Evropske komisije u Srbiji sa sedištem u Beogradu zvanični je predstavnik Evropske komisije, izvršnog tela EU, u Srbiji . Njen cilj je da olakša, razvija i unapređuje političke i ekonomske odnose EU i Srbijie u okviru Procesa stabilizacije i pridruživanja (koji smo prethodno objasnili), kao i nove politike EU osmišljene da pomogne integraciju Srbije u glavne evropske tokove.
Evropska agencija za rekonstrukciju je počela sa radom početkom 2001. godine u Beogradu i odgovorna je za upravljanje ključnim programima pomoći EU našoj zemlji. Zadatak agencije je sprovođenje projekata i programa izgradnje i reformi institucija i infrastrukture u vitalnim granama ekonomije i života građana. Od 2001. godine, Agencija je realizovala različite vrste pomoći u iznosu od preko 1.5 milijardi evra.

ECHO - Biro EU za humanitarnu pomoć je servis Evropske komisije osnovan 1992. godine sa ciljem da nadgleda i koordinira humanitarnu pomoć u zemljama koje nisu članice EU. U Srbiji ova vrsta pomoći je najvećim delom bila usmerena na pomoć izbeglicama iz Hrvatske i Bosne do 1997. godine, a od 1999. godine ECHO proširuje svoj program i na raseljena lica sa Kosova i Metohije, kao i na socijalno ugrožene grupe stanovništva. Od 1992. do marta 2003. godine, ECHO je za finansiranje humanitarne pomoći Srbiji izdvojio ukupnu sumu od oko 446 miliona evra. Zbog prisustva drugih instrumenata finansiranja (donatorski i fondovi kreditnih institucija) i boljih načina za zadovoljenje dugoročnih ekonomskih i socijalnih potreba, ECHO je 2003. godine prestao sa radom na teritoriji Srbije.

VII. ZAKLJUČAK

EVROPSKA PORODICA I SRBIJA

Perspektive

Evropska unija se na određeni način nalazi na prekretnici. Ona ima određena očekivanja u oblasti predstojećih reformi, ali se istovremeno oblikuje njena nova uloga u odnosu na Istok i regione koji okružuju Mediteran. Suočena je sa zadatkom da samu sebe osposobi za bavljenje pitanjima bezbednosti, koje danas predstavlja ključni problem međunarodne pozornice. Tokom narednih godina učiniće se i dodatni napori da se građani Evrope ne osećaju kao pasivni akteri, već kao protagonisti Evrope, da se udahne život aktivnom građanstvu za civilno i demokratsko društvo.

Evropska unija takođe ima specifičan položaj u međunarodnim odnosima zemalja u tranziciji, gde je i Srbija. EU je izuzetno važan partner i referentna tačka, odnosno cilj saradnje, imajući u vidu da sve zemlje našeg regiona, pa i šire, vide svoju budućnost u EU i to smatraju prioritetnim. Međutim, da bi se taj cilj mogao ostvariti potrebno je angažovati sve strukture društva, a posebno mlade i talentovane koji će obezbediti kvalitet i energiju potrebne da naša zemlja u što kraćem roku zakorači u EU. Kao što je bilo potrebno mnogo truda da se izbori mir, biće potrebno mnogo napora da se tom miru da smisao, da se povrati vera u razvoj, napredak i budućnost. EU već obezbeđuje svestranu pomoć našoj zemlji u cilju njene stabilizacije i sprovođenja evropskih reformi, gde su postignuti vidljivi rezultati, ali Evropa nije čarobna reč koja će otkloniti i rešiti sve probleme umesto nas. Perspektiva ulaska u EU je realna, vrata EU su otvorena, Srbija je gotovo dve godine nakon formalnog pokretanja pristupnih pregovora sa EU, otvorila prva dva od ukupno 35 poglavlja u pregovorima o članstvu u EU. Otvorena su poglavlja 35 o normalizaciji odnosa sa Prištinom i 32 o finansijskoj kontroli kao i poglavlja 23 i 24, koja se odnose na pravosuđe i osnovna prava, ali je najviše od nas samih, naše istinske opredeljenosti i preuzimanja odgovornosti za evropsku budućnost, zavisiti kada će se to dogoditi. Uslovi su poznati, važili su za sve današnje zemlje članice i važe za sve buduće ili aktuelne zemlje kandidate za članstvo, pa u tom pogledu Srbija nije nikakav izuzetak.

KTjS

KOALICIJA ZA TRANSPARENTNOST JUGA SRBIJE

1207 ВРАЊЕ 1878

1093